

ՀԱՆԷՐ ԻՐ ՆԿՈՒՂՆԵՐՈՒՆ ԱԷՂ, ԻՐ ՈՍԿԻՆ
ՈՆՏԻՈՒ ՊԱՆՈՒԹԻՆ ՈՍԿԻՒՆ ԿՐԿԱՄԻՆ

առանկեր. — զեղին շանթարեկները որ
հասած ծիրանի համ մը ունին և ծա-

[illegible]

Բ Ե Ր Ա Ց Ի Պ Ա Ր Ո Ն Ի Մ Ե Ի Ռ Ա Փ Ի Բ Ը

ԵՐԳԻԾԱՐԱՆԸ

(ԵՐԵՎԱՆԻ)

Մեր մէջը ա՛յնպիսի հասկացած են երգիծաբանութեան ի՛նչ ըլլալը, որ կ'երեսկային թէ երգիծաբան ըստով արարածը՝ հանգուցեալ Գուրգան Յովսէփի նման մէկն է, որ խաղախօզ կը խաղցնէ, մայուսիք թախիք կ'ընէ, կատարէ ձայն կը հանէ և ճարտ կնիկ կը դառնայ:

Անա՛ երգիծաբան-դրագէտին ամէն նէն մեծ բացատրութիւնը. — Վեր գո՛րունու չեկի՛նք:

Իզիկրի մէջ՝ երբ հայ լաւուսներ փոփոցի մէջ նշանակին մեր անուղական Ապիկարը՝ կը ձայնակն վայրկեանակն.

— Մա՛, Բրախ, բո՛ Ալիկարի:

Ու Ալիկարի բը ամէնէն մեծ փառքը կը վայելէր այս կերպով. Իզիկրի լա՛կ հոտներու զով:

Վահան Փափագեան երբ իր «անձնակալ կառքովը» ման կուգայ Սիւնա տարի բարձունքը՝ ընկերակցութեամբ իր կապիկին, հայ տուտները կը փափան անոր կոտակէն:

— Գա՛ կրտսեր տանի, ի՛նքէ նա՛ Վահան Փափագեան ըստածը. վո՛ւս, կեղտիւն ա՛յ չեմն թախիք է բեր:

Թորոսան Գրիգոր (Բ. Լուսինեան) երբ կէտիկ-Փաշայի պատահանները սիրովիւ ընէ՝ հոն բացմով գեղեցիկները աչքէ անցնելու համար, աչք կողմ օրորողները իրենց յատուկ հայերէն չեղովը կը փափան իրարու:

— Նա՛ նա՛ Բանագործը արկիւն է:

— Ինքեօք ի՛նչ մուխալիթութիւններ կ'ընէ. դար տէ մեղէ չէլէնտիրմը ընէ:

Իմ մասին ես ալ կը վայելեմ փոփոցային ժողովրդականութեան ըրորը... ապուլ-թիւնները և ես ալ ունիմ լաւատներ, օրորողներ ու ամիկներ, որոնք մի միայն զիս... լեմոնի կեղեւի տեղադրարի մը չեն ըսներ:

— Միտքը նայէ, կա՛վո՛ւք, պըլըններն ալ ամիկն է:

... Ու մեր ժողովուրդին իր երգիծաբաններուն հանդէպ ունեցած վերաբերումին աստիճանը հասկցայ անցնալները, անանկ կոտակով մը՝ որ ասիկ վերջը ալ... հրախուժած տուները չեմ երթար:

Երեկոյթ մը կար տեղ մը, ուր զիս գրեթէ ըսնի տարին:

Պատենէ՛ր, պատենէ՛ր, պատենէ՛ր, զորո գրական արժանիքն կը վերադնէի ապուլ-թիւն:

Ու ինքնիշխան ունեցած՝ առանց ձայն հանելու՝ կ'ուռէի, կը խմէի, անխառն ու անմոտեմ:

— Եստէ՛, բա՛ մը զրուցէ, կը ստիպէին ինձի ներկաները:

Բայց ես լաւագոյն կը նկատէի լռել: — Է՛մի որ խոսքը արժա՛ն է, իսկ լռութիւն... եան Բանագործ՝ ասի:

Կ'երգայեալ տուներ տէրերը չըրցան համարելի, ինչու որ ամէն... թաղաքապետութիւն ալ չափ մը ունի անշուշտ:

— Միտքը Միտք, բայն... վայրենիները, Մանգուսի մէջ ա՛յնպիսի միտքով, Մանգուսի մէջ ա՛յնպիսի միտքով, հոս ալ քիչ մը գնալ չէլէնտիրմը չենս: մեծ քեզի հոս բերելը քի տանել մեծը-հարսի պէս նստիս տէր...:

Գրեւոր փայ հարիւր խօսմ պաղ ջուր պարզուեցաւ կարծես:

Մարդիկը զիս հոգապապի, մա՛կ խալիքի տեղ տարեր էին իրենց երեսկիցի...:

Բայց, խա՛ն որ շատ յուսախար եղանակ:

Ու դաւեշտագիր, երգիծաբան, կատակերգակ ըլլալու անպատեհութիւնները գիտէ՛ք որչափ շատ են: Եթէ կրնա՛ք՝ ըսէ՛ք մէկու մը թէ հաղ ունե՛ք և թոգրաբար փախեր սիւնա՛նք է՛ք ունենալ: — մարդը կը մարի ինքզայն:

Եթէ համարն յոգնիք, ու սկսիք կործանակալ ու կաղալով զայիկ, ձեզ անցնողները կը ձաթին ծիծաղելէ, կարծելով որ նոր փոխութիւն մը կ'ընէ՛ք կոր:

Միտքսարեցէ՛ք դեռատի օրիորդի մը որ ձեզ գաւեշտական յորդանանները կը կարդայ և ձեր միտքութիւնները կը տեսնէ թատերաբեմին վրայ և անոր անգործ մարմնին առջեւ արտառուցէ՛ք ճշմարտապէս... Օրորողը պիտի մարի նկատել և պիտի ընէ:

— Ես ի՛նչ քօնապա՛րութիւններ կ'ընէ կոր:

Միտքսարեցէ՛ք Զարիստա՛ն անառնող ժողովուրդ միջոյն՝ քանի՛նք դուրս-թորէն կը մտնին անոր այս «արտապատեհութեան» կեցուածքին վրայ:

Թո՛ղ երգիծաբան մը կամ կատաղեղակ մը փորձէ՛ լուրջ խօսակցութիւն մը ունենալ իր առաջին անգամ տեսնուած մէկ ընթերցողին հետ, և մարդը երբեք չպիտի կրնայ լրջօրէն խօսք մը իսկ ընել այն անձին որ զինքը ա՛յնպիսի խնդրացուցած է:

Թո՛ղ մեծէ մէկը ծնարարէ՛ գեղանի տիկինը մը առջեւ և իր անպատեհ ու «լաւտեղական» սէրը պատմէ անոր: — Տիկինը պիտի մարի խնդրակն ապաւին վարար:

Խնդրէ չէ թէ պիտի հաւատայ, որովհետեւ կնիքը միշտ պարտաւոր են հաւատալու «լաւտեղական» ու անպատեհ» սէրերու:

Որովհետեւ — կը կրկնեմ — ընթերցողները մեղի մուխալիքի, հոգապապի և մանալի խաղախիքի էլիքնիքնիքնութեամբ դրած են, միշտ մեր պաշտօնը շատ... բարձր է, վսեմ ու գեղեցիկ:

Մենք ընդհանրապէս տխուր ու մեղամեղ ժողովուրդ ենք, որոնց հոգին դաւանացած է աշխարհիկ հեղանքներէ:

Մենք մեր յորդանաններուն մէջ կը ջանանք խնդալ, որպէս զի... մի գտցէ... լանք:

Մեր յորդանանները կարեւորը կը զուարճանայ, բայց այս յորդանաններին խաղախիքով մեղի ճանաչուլու երկը կը յուսախարի և կը յորանջէ միտքովը: Անա՛ այն կէտը որով կը զանազանութեան մէջ... մուխալիքներէ:

... Մեղամեղութեան համար դարձանք մեր մարդերը թիկնի մը կը փախան:

— Տօքթ. Զարիստա՛ն յանձնարարեցին ինձի, Տօքթ. Մանգուսի հետ շատ աշխատած է ան:

— Ես ալ գացի անոր, զոր անունովը միայն կը ճանչնայի:

— Հիւանդ եմ, ըսի:

— Կարելի՛ք բան մը կայ նէ կորնքը, ըսաւ Տօքթ. Զարիստա՛ն:

— Չէ՛, պատասխանեցի, ձանձրոյթի հիւանդութիւնը ունիմ, բարձր ըստածը, մեղամեղ ըմբռնում, խօսելու տխուր-ժակ չկայ զովս:

— Եթէ դեռատի աղջիկ մը եղած ըլլայիք, պիտի յանձնարարէի որ կոր-թուրի, սակայն հիմա լոկ դարման մը միայն ունիմ ձեզի տալիք:

— Ինչ է ան:

— Եթէ կ'ուզէք որ ձեր մեղամեղ-ձողովութեան փարսաք, միշտ կարգա-ցէ՛ք Ն. Թօլայեանի դաւեշտական յօդուածները և պիտի դուրսբերանք:

Այս դեղագիրը զիս լռեցուց:

— Արեւմտ իմ հիւանդութիւնն ան-դարմանելի է, Տօքթ. Զարիստա՛ն, հիմեցի:

— Ինչու:

— Որովհետեւ Ն. Թօլայեանը ե՛ս իսկ եմ:

ԱՄՐԱՆ ԶՈՒՄԷ՝

ՈՐ ԿԱՐՈՑ ԳԵՂԻԸ Կ'ԵՐԹՈՒՄԷ՝

Գինալ կզգին կզգի՛ մըն է, որ չըր-ջապատուած է ջուրով:

Չեմ գիտեր թէ ինչո՛ւ Գինալ է ա-նուր, քանի որ Գինալի ինկիները... գնալ չեն ըսուիր, և քանի որ այդ ալ նուշ միջոցաբար մէջ մարդ երեքը պէտք է ի՛ր զգար իր ընկերը անուանելու: — «... գրեմար», ըսելու ձեւ մը լոկ, որ կարծուածին չափ խոյրը հայտնաբերէ մը չէ, քանի որ կը նշանակէ թէ անց-նային մէջ ժայրիկ... գրեմար կը բուրէ:

Գինալը միշտ Գինալ էր իր Գինալը: Գինալը Գինալ էր, անա՛ թէ ինչո՛ւ «ովորական» մանկացուները չեն կըր-նար ընակիլ հոն, այլ արտառուցող մա-կանացուներ միայն:

Գինալի չղբանալէն վար ի՛նքն ա-տենա առաջին զէնու ելողը եկաւ սե-ւազգեստ օրորող մը, որուն ձեռքը... Ներաշխարհ մը կար:

— Այս տեղի վարձուհին է, նկատեց մէկը:

— Չէ՛, ըսաւ ուրիշ մը, Ներա-շխարհի ընթերցող մըն է որ ջլալէն հի-ւանդութեան ենթարկուած ըլլալով՝ բժշկուելու համար գինքը հոս բերած են:

Այս ենթադրութիւնը աւելի հաւա-նական էր և աւելի... գործիս կու-գար:

Մովզեղեայ արձարանի մը մէջ՝ վար-դապետ մը նստած գիւղացապետութեան հնազանդ կ'ընթերցէր Մասիսի մէջ Տօլայեանի յօդուածը կարդալով:

— Բա՛ն, հայ տուր:

— Ինչ կը կարդա:

— Տօլայեանի «հոգեբանութիւն» կ'ընէ:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Դարձեալ չեմ կարդա:

— Արեւն անշահելի դատերը չա՛ն-լու մէջ կը կայանայ փաստաբանին վար-պետութիւնը:

— Կամ... ստախոսկու կարողու-թիւնը:

— Վերջապէ՛ս... A propos, ի՛նչ ըսիք, Վահրէմ վրէ՛լին, բարդատեսե-րուն կորուսեցուն:

— Ինչ կ'ըլլայ, եղբայր, մարդը քանի մը հարիւր ոսկի դրամ ունի ե-ւրբ: Ինչ կ'ըլլէ ասկէ, ա՛յ ալ դրամ է, որ ամէն մարդ աչքը խոյր խոյր բացու: վարդապետ մը որ ստախոս-դութիւն ըրած է, գոնէ քանի մը հա-զար ոսկի ունենալու է:

Այս միջոցին՝ Մարկոս Նաթանեան գործու տապալի կը խաղար՝ Տիար Բա-րունակեանին հետ:

— Մի՛՞, արեւալէ՛, չէլուտու... յօ-խուլը ե՛ս չանցայ:

— Նաթանեան, կզգին օղը քեզի աչքէ՛ք և կնք, շիւնակներ ես:

— Տուարե՛, չէլուտե՛ք...:

Գինալը վարձագետ մը ունի, որ աշխարհիս ըրող վարձագետներուն յա-կութիւնը կը միացնէ իր վրայ: — Կը-զգին մէջ ամէն ինչ է ան, վարձագետ, տիրացու, ժամկու, փաստաբան, խո-րհրատու, քալալի վարդապետ, ևն...:

Գինալը ինքն կը խնդրանք իրենց վարձագետին վրայ, որ իր կարգին եր-բեմն... կը խնդրանք ապուր աշու-հներու հանդէպ:

Ձմեռը, երբ ամէն մարդ կզգին ինչէն, Գինալը մէջ կը մնան լոկ հացա-գործին ձին, մամլածառին կա՛ռուն և Հայ վարձագետը:

Գինալի մէջ ո՛չ տղթոր կայ, ոչ ալ դեղագործ, և ոչ մէկուն կը յանձ-նարանք մը Գինալը մէջ գիշերանց հի-ւանդութիւն, որովհետեւ այդ պարագային մէջ կ'ընենաւոր վայրէ-զգուրդը: Գինալը թիկն ու գեղեցիկ էր առաջ, Անա՛ թէ ինչո՛ւ Գինալը մէջ ո՛չ ոք կը չեղեցնայ և ո՛չ ոք կը մեծնի:

— Ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն ձա՛յ մը եկեցինք ձեզի համար, բայն ինձի՛ առաջնորդող զիս սեղանին առջին:

Ու երբ ձա՛յն վերջ գին հարցուցի: — Գինալը հիւնդ գրու: Երես պա-տասխանը:

Չեմ գիտեր որ եթէ՛ Աստուած չը-նէ, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն ձա՛յ մը եկեմ... չըլլային՝ ի՛նչ պիտի ուզէին մէկ քննակն համար... ապահովաբար...:

Մեղեցած պարանքներու հետեւեցին:

Ու գիւղացիներուն յարախա-կան յանկերը:

Չեմ գիտեր որ եթէ՛ Աստուած չը-նէ, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն ձա՛յ մը եկեմ... չըլլային՝ ի՛նչ պիտի ուզէին մէկ քննակն համար... ապահովաբար...:

Մեղեցած պարանքներու հետեւեցին:

Ու գիւղացիներուն յարախա-կան յանկերը:

Չեմ գիտեր որ եթէ՛ Աստուած չը-նէ, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն ձա՛յ մը եկեմ... չըլլային՝ ի՛նչ պիտի ուզէին մէկ քննակն համար... ապահովաբար...:

Մեղեցած պարանքներու հետեւեցին:

Ու գիւղացիներուն յարախա-կան յանկերը:

Չեմ գիտեր որ եթէ՛ Աստուած չը-նէ, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն ձա՛յ մը եկեմ... չըլլային՝ ի՛նչ պիտի ուզէին մէկ քննակն համար... ապահովաբար...:

Մեղեցած պարանքներու հետեւեցին:

Ու գիւղացիներուն յարախա-կան յանկերը:

Չեմ գիտեր որ եթէ՛ Աստուած չը-նէ, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն ձա՛յ մը եկեմ... չըլլային՝ ի՛նչ պիտի ուզէին մէկ քննակն համար... ապահովաբար...:

Մեղեցած պարանքներու հետեւեցին:

Ու գիւղացիներուն յարախա-կան յանկերը:

Չեմ գիտեր որ եթէ՛ Աստուած չը-նէ, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն ձա՛յ մը եկեմ... չըլլային՝ ի՛նչ պիտի ուզէին մէկ քննակն համար... ապահովաբար...:

Մեղեցած պարանքներու հետեւեցին:

Ու գիւղացիներուն յարախա-կան յանկերը:

Չեմ գիտեր որ եթէ՛ Աստուած չը-նէ, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն ձա՛յ մը եկեմ... չըլլային՝ ի՛նչ պիտի ուզէին մէկ քննակն համար... ապահովաբար...:

Մեղեցած պարանքներու հետեւեցին:

Ու գիւղացիներուն յարախա-կան յանկերը:

Չեմ գիտեր որ եթէ՛ Աստուած չը-նէ, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն ձա՛յ մը եկեմ... չըլլային՝ ի՛նչ պիտի ուզէին մէկ քննակն համար... ապահովաբար...:

Մեղեցած պարանքներու հետեւեցին:

Ու գիւղացիներուն յարախա-կան յանկերը:

Չեմ գիտեր որ եթէ՛ Աստուած չը-նէ, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն ձա՛յ մը եկեմ... չըլլային՝ ի՛նչ պիտի ուզէին մէկ քննակն համար... ապահովաբար...:

Մեղեցած պարանքներու հետեւեցին:

Ու գիւղացիներուն յարախա-կան յանկերը:

Չեմ գիտեր որ եթէ՛ Աստուած չը-նէ, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն, ամա՛ն ձա՛յ մը եկեմ... չըլլային՝